

DE LA

Real Academia de Buenas Letras

— DE BARCELONA —

— 43 —

ENERO Á MARZO DE 1915

— 44 —

LA BATALLA DE MONTJUICH Y LA MORT D'EN CLARIS*(Fragment d'un dietari inèdit de la Guerra dels Segadors)*

En lo núm. 10 de la *Revista de Bibliografia Catalana* publicàrem un treballlet intítulat *Dels dies en que foren publicats alguns follets de la guerra dels Segadors*, basat en no poques notes curioses que sobre aquest punt traguérem d'un dietari inèdit d'aquella guerra, que representa una de les topades més cruentes que han tingut les dues races espanyoles més contraposades. Hauria sigut lo nostre gust reproduhir íntegrament en aquestes planes tot aquell voluminós manuscrit; mes no essent possible per sa gran extensió nos limitarem a donarne una mostra remetent als estudiosos al original que's troba ben custodiat en l'arxiu de l'antigua família barcelonina avuy representada pèl nostre bon amic En Ramón de Sans y de Tord, de la qual família sortiren, entre altres, homes tan ilustres com lo bisbe Ricomà (qui ho fou de Vich y de Barcelona) y'ls historiadors Tarafa y Bruniquer.

En lo susdit treball descriuíam aixís lo manuscrit: «Hem tingut ocasió d'examinar un curiosíssim Ms. del segle XVIIe que conté apuntacions diàries, oficioses y de pura impressió, de la guerra del Segadors en son període àlgit y més favorable a les armes catalanes. Comença lo día 11 de setembre de 1640 y acaba'l día 16 de març de 1641, comprénent donchs més de mitj any dels principis d'aquella llarga y variable campanya. Aquest *Dietari*, desconegut y inèdit, rès té que veure ab lo d'en Parets ni ab lo *Manual de Novells Ardits*, als quals guanya en extensió y prolixitat. No podem fixar lo nom de son autor ni sa procedència originària per més qu'hem procurat buscarlos en una pacienta lectura. Lo Ms. de referencia forma un volum en foli (300 x 210 mm.) relligat ab pergami flexible, y consta de 275 folis innumerats, de paper verjurat, lo darrer blanc y'ls demés tots escrits ab lletra de mitjans del segle XVIIe. No comença ni acaba. Les primeres paraules del foli 1 són «... donas tambe dit dia en proposició y encontinent llegida la sobre dita estampada ques judicava per molt

convenient», etc. En la segona meytat de la metexa plana: «Dimats a 11 Setembre 1640, Resolusio». Foli 277 verso (al final de la plana). «En aquest matex die (al resto del fol. se parla del dissabte 16 de març de 1641) per aver alguns cedisiosament mort en la vila de Castelló de Empuries al noble don Bernat Monpalau de Alemany mestre del camp del tercio de la vegueria de Besalu elegit per los deputats del General de Cathalunya per deffensa de ella y capita del Castell de Palau, offici officiant y servint a la Provincia, se notifica y feu a saber ab veu de publica crida a tothom generalment que posaria en mans de dits deputats ab tot effecte...» Aquí s'interromp lo text haventhi rastre d'una fulla esquinsada ont devia acabar lo contingut d'aquest volum.»

Desde'l día en qu'escriguérem les ratlles anteriors fins avuy no hem pogut trobar més noticies respecte al autor d'aquest *Dietari*. Mes no per çò hem dextat de fer una suposició que potser ab més fonament explicarèm un altre día y's basarà en lo fet d'haverse descobert aquest manuscrit en lo susdit arxiu tan ple de recorts de son antich posehidor l'Esteve Gilibert Bruniquer, y termenarse o quedar truncat pochs dies abans de la seva mort que, com ja hem dit en altre treball d'aquest BOLLÉTI (1) ocorregué lo 26 de març de 1641. Aquest fet nos podrà portar tal vegada a la conclusió de que'l dietari fou escrit o dictat per l'illustre apologista de Barcelona.

La darrera part del meteix que ara publicuèm, comprèn los folis 233-277, y relata moments tan emocionants de la campanya com la batalla de Montjuich y la mort del gran patrici Pau Claris, l'ànima o representació més alta de la causa catalana (2).

(1) T. VI, p. 103. *Notes para la Biografia d'en Bruniquer*.

(2) Pera ilustració d'aquests fets ocorreguts durant lo primer trimestre de 1641, a més del dietari d'en Parets (*Memorial Histórico Español*, ts. XX-XXV), lo *Manual de Novells Àrdits* (t. XII), lo *Dietari de la Generalitat* (inèdit, trieni 1638-1641) y nombroses monografies modernes, poden consultarse los següents follets d'aquella època:

I. Epítome de los principios y progressos de las guerras de Cataluña en los años 1640 y 1641 y señalada vitoria de Monjuque. Escrivelo el P. M. F. Gaspar Sala, del Orden de San Agustín, etc. En Barcelona Por Pedro Lacavallería, año 1641. Y con privilegio. (40 fs. en octau).

II. Breve y verdadera relación de la entrada del Marques de la Veles en Cataluña y la retirada de su exercito de Barcelona. Tambien se da cuenta de todo lo contenido en el monte de Monjuque y llano de Valldonzella. Con licencia del Ordinario. En Barcelona, en casa de Sebastian y Jayme Matevat, año 1641. (4 fs. octau).

III. Relació de las fiestas que la Illustre Ciutat de Barcelona ha fetas a la insigne Patrona S. Eulalia, en accio de gracias de la vitoria alcançada en la Montaña de Montjuich. Ab licencia del Ordinari. En Barcelona, en casa Sebastian y Jaume Matheuut, any 1641. (4 fs. octau).

IV. La famosa comedia de la entrada del Marques de los Velez en Cathaluña, rota de las tropas Castellanas y assalto de Moniuch. Con licencia y privilegio. En Barcelona. En la Imprenta de Jayme Romet, delante Santiago. Año 1641. Y a su costa. (28 fs. octau).

V. Loa de la comedia de Mouiuych. Hablan en ella: Castilla con Corona Imperial, Cathaluña con Corona Real (s. II. n. d. 4 fs. octau).

VI. Lagrimas catalanas al entierro y obsequias del Illustre Deputado Ecclesiastico de Cataluña Pablo Claris. Dedicadas al Eminentissimo señor Juan Armand Cardenal de la

(f. 233)

Dijous 24 jener 1641

En aquest die a la matinada arriba en la present ciutat un trompeta del enemich embiat per lo marques de los Veles general del exercit que com se ha dit ja era dessa Llobregat y venia marchant pera la present ciutat. Arriba lo tal trompeta al portal de S. Antoni ahont se atrobaren alguns cauallers, y de orde de ells y del cabo que estaua al dit portal li foren atapa[t]s los ulls y dient que aportaua un despatx perals deputats del general del exercit, fonch acompanyat de dits Cauallers, guiat a la casa de la deputasio y, entrat en consistori, dona y entrega als deputats un plec de cartas que dix auerli donat lo dit general, dins del qual, obrintlo dits deputats, atrobaren una carta del dit marques directa a ells y copia de una carta del Rey Catholich perals Consellers de la present ciutat, las quals foren llegidas en presencia de dits Consellers que estauan junts en consistori ab dits deputats en la occassio quey arriba lo trompeta a fi y effecte de tractar y conferir en la forma acostumada y expressada a 28 de Dezembre prop passat las cosas necessarias y conuenients en benefici y conseruasio de la present ciutat y de tota la Prouincia. Portaua tambe lo dit trompeta altre pleguet perals dits Consellers lo qual ells prengueren a ses mans. Portaua aximatex lo trompeta carta pera la duquessa de Cardona, peral Bisbe de la present ciutat y peral Capitol. Lo dit despatx y cartas perals deputats foren entregats al consell y junta de guerra pera mirar y consultar aquells y apres foren cusits en lo dietari de la dita casa; y lo trompeta fonch detingut pera aguardar la resposta axi dels deputats com consellers. La data de la carta del marques de los Veles era en St. Felin a 23 del corrent y la del Rey Catholich era en Madrid a 14 Setembre prop passat, y la copia de ellas se troba continuada en lo tom — ço es la del marques fol — comensa: *Su Mag^d Dios le guarde me ha embiado* etc., y la del Rey, fol — comensa: *el Rey; amados y fieles mios*, etc.

Diuenres 25 de jener 1641

En aquest die a la matinada aparegue y fonch vist lo exercit enemich en lo pla y campanya de la present ciutat y tota ella se posa en

Santa Iglesia Romana, Duque de Richelieu &. Derramadas en conceptos por el P. M. J. Gaspar Sala, de la Orden de San Agustín, etc. Impreso por Gabriel Nogués de la calle de Santo Domingo. Año 1641. Con Privilegio. (48 fs. octau: 1er portada; 2-7 dedicatoria, 8 grabat de Sta Eulalia, 9 retrat den Claris, 10-12 «Relacion descriptiva del difunto» 13-48, sermó).

VII. *La Il·lma Catalana*, vida, martiri y trinfnos de la Verge Santa Eulalia en son últim triunfo de Montjuich. Barcelona, Jaume Romeu, 1612 (VI-70 folis y'ls goigs de la Santa. —Dotzau.)

Los sis primers los hem descrit en vista d'exemplars de la nostra colecció de 180 follets de la guerra dels Segadors. Lo setè l'hem vist en lo *Catálogo de Impresos* d'en Jaume Andreu (Barcelona, 1902).

armas y las murallas estigueren guarnidas y acistidas de dia y nit de moltas personas de tots estaments y aximatex los baluarts; foren las artillerias posadas en sos puestos, y tots estauan molt animosos sens que la vista del enemich los fes gens de mella. Lo forti que, com se ha dit en jornada de 23 del corrent, se anaua fent en Monjuich, se proposaua posarlo en la millor forma de deffensa ques podia, treballant de dia y de nit molt gran numero de gent, y si posa guarnicio gran de companyas de las confrarias de la present ciutat y de francesos, y fench nomenat y posat en gouernador de la dita plassa monsur de Aubeny, persona molt destra en las armas, frances de nassio y tothom estaua en orde pera pelear y aguardant alentadament a que lo enemich los ne donas occassio, y los francesos ho treballauan y u disposauan tot molt be regonexent de punt en punt los baluarts y murallas y procurant que cada qual estigues vigilant y attent en cumplir esta obligasio. Corria la Caualleria del enemich la campanya; cremaua y saquejaua moltas casas del dit pla y campanya que ja auia alguns dies las auian sos amos, com se ha dit, desamparadas, retirantse a la present ciutat o a la montanya, donant en ellas lo que nols fench possible per la apretura del temps aportarsen y feya altrament lo dit exercit molt grans desordens y estragos encaminats a posar temor y orror a tots y a dexarlos atordits.

En aquest matex die se tingue consell de cent en lo qual se lligueren las cartas del Rey Catholich y del marques de los Veles que perals consellers auia aportat lo dia de air com en aquella jornada ses dit, y lo saui consell delibera ques respóngues com se respongue al dit marques, que en summa fench que hauenthi exercit de sa Mag.^a en lo present Principat, nos pot tractar de las cosas que sa ex.^a demanaua ab sa carta, per no exposar a sos ciutadans a las atrositats y hostilitats que, encara apres de dada paraula, ha usat lo exercit que sa ex.^a te a son carrech y axi que sa ex.^a fos seruit pendrer resolucio conforme li aparexeria mes conuenient; lo qual summari de resposta se troba, com esta assi, continuada en lo dietari de la casa de la ciutat, y asso matex o molt semblant a ell respongueren los deputats a la carta que per lo matex trompeta ab inclusio de la copia de la carta que lo Rey Catholich escrigue als consellers, reberen del dit marques; la qual resposta originalment se troba continuada en los registres de la junta o consell de guerra de la Provincia sots la present jornada. Y ab estas respuestas fench lo dit trompeta en aquest matex die a las oracions despedit, lo qual atapat, fench acompanyat y guiat fins al lloch de Sans per un nostre.

En aquest matex die los deputats, precehint conclusio del consell y junta de justicia de la generalitat y inseguint aquella, manaren ab ven de publica crida per los llochs acostumats de la present ciutat, citar al noble don Joseph de Pau y Rocaberti qui, com se ha dit en jornada de 23 del corrent, se sabia sen auia passat al enemich, que dins

espay termini de vintyquatre hores comparegues personalment en son concistori a fi y effecte del contengut en la dita crida, copia de la qual esta en lo tom— fol— escrita y continuada. Comensa: *Ara ojats tothom generalment etc.* Las oracions pregarias y deuocions se anauan continuant ab molt gran feruor, y las iglesias eran frequentadas y asistidas de molt gran concurs de personas que posant en Deu nostre Sor, en sa mare beneyta y en los sants patrons de aquesta ciutat y demes que ab particular deuocio veneran, sas esperansa feruorosament, per medi de dites oracions y pregarias implorauan son peculiar auxili y fauor en la present occasio pera que Deu tingues de ells misericordia, pus en sa diuina Mag.^t y no en sas forças, posauen com ja en jornada de 8. del corrent se ha dit, sas esperansas en huyentar al marques de los Veles y son exercit, y en orde adasso ab dites multiplicadas oracions y deuocions uniformament li supplicauen y demanauen que com a jutge sobera tingues molt present sa innocensia y que pus auian pres las armas en desagruis de sa diuina Mag.^d sacramentat y de las cosas sagradas, ab lo bras de son poder los deffensas y tingues en sa proteccio y no permetes que entras lo dit exercit en la present ciutat com a tota pressa anelaua, pus de esta manera se asseguraria lo no reiterar dits agrauis, lo veures libres del saco comminat, lo no ser tota la Prouincia assolada y destruïda y sos habitants, ço es los vells, criaturas y inútils batuts y estrellats per terra y los altres degollats pus los aparexia que la iniquitat y maldat del Compte duc llur enemich; sols de asso se acontentaria y no de que restassen esclaus y fos esta nasio op-probi a totes las demes y a Maria Sanctissima que per la dita intercessio en primer lloch acudian, pus per serli ab peculiar modo deuots tenian molt viuua fe y esperança de son fauor y amparo; affectuosament li deyan que pus es estada y es sublimada a la dignitat alta de ser mare de Deu pera galardonar als qui la serueixen y pera acistirlos y soccorrels en los majors perills, essent esta Prouincia que ab totes veras y cuydado procura y se esmera en sernirla, posauan la confiança dels bons progressos de sas armas en la sua intercessio ab son fill precios y que ab son fauor y ajuda no temian al enemich exercit, pus encara ques formas de demonis ella los posaria terror com aquella quels auia trencat y deemenusat la cap y tenian per molt cert quels ajudaria en aquestos treballs, deffensaria en aquestos perills, los daria esforços en la pelea que imminent tenian y que puix tenia per atribut compadexerse dels affligits y necessitats, confiauan no faltaria en la occasio present a son emparo, ab lo qual auiauauan sa esperança, despertauan la fe de la desitjada victoria y axi ab lo cor y boca no cessauan de dirli que com a mare de gracia y mare de misericordia los deslliuras del enemich visible, y als sants que tenen sas reliquias en la present ciutat y Prouincia yls son patrons, los deyan que pus ab particular culto y deuocio eran de ell adorats y venerats, volguessen reciprocament esser son emparo, tutela y proteccio, que ab ells no duptauan que res-

tarian preservats dels mals, treballs y desdixas de ques veyan circuyts y casi demergits en ells, y ab esta confiansa y solida consideracio que sempre Deu als mes justs afligex pera mes purificarlos y no ignorant que ab las tribulacions y treballs se fa proba de la fe, se auia nostra esperança, se inflama la charitat ys descobren los verdaders seruents de Deu, estauan molt animosos y feruorosos pera passar pera tot lo que fos de son seruey, no duptant que en mitx de las tribulacions y afliccions veurian lo sol de justicia molt resplendent y no perimetria que restassen frustrats de las viuas esperanças que de veurers triufants y victoriosos tenian.

Disapte 26 de jener 1641, die de St. Policarpo

Es aquest die y molt abans de ser die clar toca lo exercit enemich a marchar y encontinent tocaven las campanas a rebato, ab ques dona orde que tot hom acudis a sos puestos y a las set de la matinada comensa lo cos del dit exercit en forma de tres esquadrons a muntar per la muntanya de Monjoich ab grandissim furor pujant per lo Port, per la pedrera de Mr. Çafont y per St. Farriol y sens dupte que volgue elejir pera medi molt bo pera sos intents lo procurar ferse senyor de la dita montaña per lo padrastre gran que es de Barcelona y dominarla prejudicialment, en tant que apareix que qui es sor. de dita montanya o es tambe de Barcelona, y pot ser tambe que ajudas a executar estos sos designes lo ferlos quisá relacio don Joseph de Rocaberti de quan poc fortificada estava la dita montaña, pus la veritat era que quan ell sen passa al enemich no tenia forma de deffensa, perço que Barcelona no se auia may curat de fortificar la dita montanya per parexerli que no li podia ser de profit pus per la dita muntanya sols per terra podia rebre dany y may per terra se recela de enemich poderos; empero en la ocasio que sabe quel Rey Catholich juntava copios exercit contra de ella, tracta de fortificar la eminensia de la dita montaña y si be si auia trassat y comensat una gran fortificasio, empero aparexent que lo temps no daua lloch en cosa que se ni auia de gastar tant pera posarla en estat que pogues ser de profit pera la ocasio present, sen comensa apres de auer ja lo enemich enuadit a Cathalunya y estar dins de ella, altra de petita en lo rededor de la torra que serveix de atalaya, de pedra y fanch ab sos fortinets als quatre cantons, y ab la pressa que si donaven en treballarhi y, en particular la nit della, quant lo dit exercit y arriba, la troba en disposicio de una bona trinxera y fortinet en lo qual y tambe repartits per la muntaña estauan de guarnisio algunas companyias de menestrals de la ciutat ab sos capitans, Francesch Cabanyes ab alguns Almugauers y tambe alguns francesos que entre tots serien cosa de tresents homens, y Cabo de tots era monsur de Aubeni y estos, si be poch, anauan detenint a mosquetadas al enemich que muntava, empero com li fos superior que per hu ni auia doscents, se

retiraren los que estauan per la montaña fins als reductos y forti; empero com Deu nostre sor. fos en los nostros, se referen y ab tot axo no dubta lo enemich portant escalas de voleo assaltar lo forti, empero com se trobas different del que don Joseph de Rocaberti los auia pogut dir y ab alguns pedrers los tirauen y feren retirar y poc apres torna a enuestir pero li aprofita poc, pus segona vegada se ague de retirar y luego tornant ab tot lo gros a enuestir arriba al fosso; empero foren los nostros tant alentats que de alli lo retxetxaren ab molta perdua sua y li fonch forços retirarse, y dura esta pelea del forti cosa de tres hores y fonch cosa miraculosa lo foc que llansa lo dit forti, y se referen tant los nostros ab lo socorro que per mar de gent de la ribera los arriba y per terra de mosqueters que estauan per las murallas y ab tant gran valor donaren sobre de ells, quels prengueren quatorse banderas, moriren 500 officials entre majors y menors y en particular dos nebots del marques de los Veles y ab estos y demes soldats particulars que lo enemich perde en dita montaña, passaren de 1500, y dels nostres los quey moriren foren 32 y altres tants ferits y tots se animauan dient que si era vinguda la hora de la mort que morissen gloriosament sens dexar de tenir esta gloria que era prou millor confiant de la ma de Deu fer cara al enemich que fersé ells y sos descendents esclaus; y animantlos ab estas y altres paraulas anaua per la montanya un Religios Caputxi ab un crucific en las mans que nos judica cosa de poc profit per aquells que vacillauan y desmayauan, si acas ni auia alguns. Quan lo enemich investi la montaña, la sua caualleria se posa part demunt de Valldonzella esquadronada aguardant la nostra, la qual se posa dessa Valldonzella, y com lo enemich fos puxant, nos pogue posar en forma de esquadro y batalla sino que investi ab gran valor al enemich y aquest a ella de tal manera ques mesclaren sense orde ni consert, si be se digue queu auia fet lo enemich de astusia, en tant que com era tant superior als nostres, estos recudirian dins la ciutat y lo enemich mesclat ab ells entraria tambe de romauia. Empero no fonch axi sino que donantse la càrrega los uns als altres y auent jugat de totes las armas de foc, pelearen ab las espasas ab tant valor que li fonch forços al enemich lo retirarse, restantne molts de morts ys crida y estigue la victoria nostra y passa la nit de tant furiosa guerra moriren en ella de la Caualleria ademes dels soldats particulars que foren molts, casi tots los cabos y officials del enemich y assenyalamet lo Duc de St. Jordi tinent general de la Caualleria, y T. Xerinos commissari general de ella y fonch tal la investida que lo enemich feu que una companya de dragons cathalans que portava arribá fins al rastrillo del portal de S. Antoni, ahont lo capita y son cauall y moriren y lo cauall restá dintre lo vall de la nostra Caualleria; sols foren deu los morts y de compte solament mori Dionis Rams tinent del capita Borrell y a no auerse com se ha dit mesclat uns ab altres, fora estada major la perdua del enemich pus vehentlos mesclats, la artilleria y mosqueteria

dé las murallas no pogue jugar, que a tots causa grandissim sentiment veures ab las mans lligadas en occassió que sels offeria de poder fer tant dany al enemich.

Fense al mati publica crida de que les donas no hisquessen de casa ni anassen per los carrers ab consideració de que podía ser de gran impediment y estorp perals bons progressos de nostras armas los crits, llagrimas y llantos que anant per los carrers y demes parts de la ciutat farian; empero apenas oyren que lo enemich peleaua quan comensauen a anar per los carrers fent cap a les muralles aportanthi lo quels aparexia ser de profit y necessari com eran draps dolents empero bons pera taps a la artilleria, balas pera dita artilleria y de mosquets, altrés embarcadas ab lo sócorro que de la ribera munta a Monjuich, molta cosa de menjar y vins bons perals que alli fent la causa de tots estauan peleant y lo mateix feren altres perals que estauan en las murallas y los viures que a una part y altra y aportauan eran molts, molt bons y ben aparellats y regalats pus abundantment anaua la confitura y bes-cuyts de sucre per tot, y dura aquest exercisi y ministeri de las donas tot lo temps quel enemich estigue en vista de la present ciutat y tarda a retirar-se sens que ja may parassen ab molt gran concurs de totas las murallas y muntar a Monjuich y asso ab tant gran cerenitat de cor y ulls que no sols nos ven que llansassen una llagrima empero ellas alentauan y donauan animo als homens, y fench tant singular aquesta cosa y digna de observar que a quants la veren admiraua y las que muntaren a Monjuich se exposaren a grandissim arrisch y perill pus per alimentar ym unicionar als nostres passauan y arriscauan entre ells y los enemichs, donantse la batalla sens temer balas, com lo mes alentat y esforçat home del mon, que se deu molt gran part de aquest bon succes y victoria vaticinada per algunes persones espirituals se deu a ellas y als demes que prenent animosamente confiansa del auxili de Deu sels oposaren, perque encara que era lo exercit poderos y pintana inuensible, estauan los Cathalans casi segurs de exir be de la jornada, pus encara que lo enemich era poderos y venia contra de nosaltres confiant en lo valor de tants cabos de gran nom, officials de compte y número de sas banderas que contra Cathaluña auian juntadas y en las armas de sos soldats cruels y exercitats, ja ab las moltas crueltats que auian usadas contra los provincials, indignes de ser referidas y molt mes de ser comeses, nosaltres los Cathalans posauem sols nostres confiansas en Deu y sos sants y en la justificasio de nostra causa y si be la magestat diuina sempre ajuda als seus, empero en esta occasio estauan los Cathalans ab major confiansa-pus la causa era uniuersal sua y nostra; ell y nosaltres som los perseguits; lo foch que los soldats enemichs han ences en Cathaluña igualment a Deu y als homens, a Christo y als Cathalans a tocat, y axi confiauam que sa Mag.^d com a capita dels agraiats auia de tornar per los Cathalans tornant per si, y ells tornant per sa diuina honrra tornauan per la sua, deffensauen la sua Ley y la

nostra, deffensauan los priuilegis de Christo sacramentat y los seus, aquells com a mes principals tenian en lo mitx del cor, estos altres com a blanch de sa reputasio tenian sobre lo cap; de manera que en esta occasio principalment per Christo sacramentat peleauan los Cathalans y axi podian tenir per certa ja en lo principi de la pelea la victoria, pus es mes que cert que obraren en ella més les armes espirituals que las materials, y pera dasso ja de tant temps abans se anauan fent en la present ciutat y tota la Prouincia les oracions, deuocions y pregarias referidas en las jornadas de atras y ab majors veras en lo die de avuy se feren estant nostre Sor. patent en moltas iglesias y en algunas tota la nit en las quals y aua no obstant la gran y continua assistencia que com se ha dit se feya en las murallas y montanya de Monjuich, molt gran concurs de personas pias y deuotas, y la capella de la gloriosa Sta Eulalia patrona de la present ciutat estaua feta una asqua de foch per las moltas atxas y ciris que uns y altres alli presents y feren ab particular deuosio alli cremar tota la nit, y ab estas armas espirituals y moltas altrás de secretas se veren las barcelonesas banderas victoriosas y vensudas las Castellanas, atropelladas menos de las armas vencedoras que de las celestials injurias, pus vindicantlas aquells que en Cathaluña han pres com se ha dit las armas, atribuiren son brio y valor a causa superior, no ignorant que quant per Deu se pelea no es lo soldat lo que pelea ni lo valor es seu porque com naix del affecte dels sants, a qui toca o per raho del lloch o del offici lo deffensar la causa de Deu, ells son los que encenen lo affecte, mouen la voluntat, dilatan lo cor y engendran valor, y en la occasio present piament se ha y deu creurer que feren estos officis, per raho de ser Barcelona sa patria la diuina Eulalia, per ser ovellas suas sos habitants, los vigilants pastors Pacia, Seuer y Olaguer, per tenir en la montanya de Monjuich sa habitacio y morada la miraculosa Madrona y per ser los Barcelonesos sos jermans lo Pontifici Penitensier Ramon de Peñafort, lo fervor dels quals experimentaren los Cathalans y en particular los de esta Ciutat en la major necessitat y ab ell se apegá lo foch que en lo die de avuy se auia ences en la montaña de Monjuich, y ab ell se resisti al furor mes diabòlich que huma ab que comensa lo enemich la inuasio de la dita muntaña alentat de la noblesa castellana y assistit de la millor caualleria de la Andelusia, de una gran multitut de soldats vells, practichs, arriscats y cruels pus qui donchs ignoraua que no tinguessen los Cathalans lo fauor y auxili de Deu nostre sor. de sa mare beneita, dels sants patrons de ella y demes que tants dies auia imploraua y deuall sa proteccio y emparo se auian posat, pus sens lo dit fauor y auxili era impossible que aguessen en lo die de avuy fet un estrago tal en tals y tant estrenuos soldats y personas tant practicas en la milisia, pus lo presidi que en dita montaña y auia constaua sols de uns quants menestrals de diffarents officis, com eran Julians, Sastres, Sabaters, Passamaners, esteuens, velers (lo capita dels quals qui era

don Ambros Gallart y Caldes fonch nafrat en la ma peleant ab espasa y rodella is ven ab gran perill de sa vida per la gran difficultat que tenia la cura per lo gran dany que trencantli ossos la bala del mosquet quel feri li auia en dita part fet), texidors de li y pellers, y los soldats francesos y almugauers no eran molts pus com se ha dit tots junts al temps de la rigurosa inuasio eran poc mes de trescents, y, llenat dels francesos, dels altres apenas ningun de ells auia vist cara de enemichs, y ab tot axo feren las valentias que los cadauers quey restaren en la montañia donaren testimoni, ab ques feu verdader que no es nou vencer poch a molts si tenen de sa part lo gran Deu de las batallas, pus en la present de Monjuich dona opprobis y deshontas als que ja com a esclaus pensauan pisar als Cathalans, pus tractantlos com a tals auian ja als de la vila de Cambrils pisats y ab molt raho en aquesta victoria digue Cathalunya a la Magestad Soberana que bes conexia que ella auia pres la venjansa de sos agravis y que la virtud de son bras auia espargit los superbos enemichs seus y nostres y que auia volgut que asso fos en lo major perill y en la nostra mes apretada turbulencia perço que encara que podia la dita Magestad desbaratar, castigar y derrotar al enemich, al primer pas que dona en Cathalunya, pero volgue que pus sa injusticia ni lo que podia temer de las amenassas de sa diuina Mag.^d no bastauan pera que desestis de sa empresa en la tormenta del perill nostre y en la nit de la tribulacio, restas intumida sa superbia y inelitament celebre tant la present ciutat quant sa vencedora montanya, y axi mateix se feu verdadera altra proposicio: que Deu sempre ha donat victorias y bons successos en sas armas a tots los que lo Rey christianissim a donat la ma y ha emparat baix sa sombra, y no menys que las sobreditas dos proposicions, sen feu ab dita insigne victoria altra de verdadera que diu que la raho sempre pot mes que las armas y ultimament com sia Cathaluña la enamorada del Santissim Sagrament del altar, la unica en sas alabanças, la singular en sa reuerencia, la que fa mala cara a sos opprobis, la terrible a sas injurias, la que abraça en son diuino amor y la que zelosa y encesa en foch de amor de tant soberá sagrament se era ab gran animo exposada a la catholica deffensa de tant alt sagrament, es ben cert lo tingue molt gran reuerencia com ven en lo dia de avuy cumpelit que injurias a dit sacrament fetas, deffensadas, auian de parar en glorias de sa deguda venerasio.

Las banderas que en aquesta victoria guanyaren los Cathalans al enemich foren quatorse y totes en lo die present arribaren a la casa de la Deputasio y consistori dels deputats en lo qual sempre acisti un consistorial per lo menos lo qual tenia poder bastant pera ordenar tot lo que conuenia en benefici de la Prouincia, y los demes consistorials anauen a cauall ab la insignia del general en los pits per las murallas, y lo matex feyen los consellers regonexentlos y cuydant de manar portari las munisions y demes pertrets de guerra necessaris, y en los

baluarte es quiscu de ells acistia son conseller y tots, axi deputats com consellers anauan, quant rodauan las murallas, animant als que estauan en ellas pera deffensarias y, pera millor ferho, los anauan donant nouas de tots los bons progressos de Monjuich y de las banderas que li anauan prenent al enemich y derrota de la Caualleria en lo pla de Valldonsella, y per occasio de major alegria uniuersal nostra y peral enemich de tristor y pena, manaren que Monjuich, alla seria las quatre de la tarda, assenyala armada naval y de galeras de lleuant, y tots tingueren per cert descubrir la armada que de sa Mag.^d christianissima se aguardaua, per afirmar molts que ja era dies auia en Marcela y se aprestacen pera uenir. Estigueren de orde dels deputats totas las ditas banderas penyadas al balco de la deputasio que dona dauant St Jaume tres dies, y despres per deliberasio de dits deputats sen presentaren a sa Mag.^d y posaren a sos Reals pens sinc las quals sen porta lo Sor. de Playsis Besanson qui ab la noua de esta victoria se parti a la posta pera Paris a donarla a sa Mag.^d Las restants non foren per dita deliberacio repartidas per las iglesias de la present ciutat y en la capella de la glori[os]a Sta Eulalia ne fonch posada una y altra a la de St Ramon, als quals entre altres, com a protectors y tutelars de aquesta ciutat, en lo dia present ab particular deuocio los inuocauan y molt a menut sels deyan per los que estauan en las murallas auemarias, passant y corrent peral dit efecte la paraula del un cap dela muralla al altre, y lo matex feyan en quant a altres sants que ab major deuocio son venerats en esta ciutat y Provincia, y estas inuocacions que ab la dita forma de passa la paraula se feyan als sants y molt en particular a nostra Sora. de Monserrat y del Roser, duraren tant temps quan lo enemich estigue de sa lo riu de Llobregat, pus en dit discurs de temps sempre dia y nit estigueren las murallas tant espesas de gent que los uns tocauan als altres y ab aquesta mateixa forma y medi de passa la paraula se acudia sens que ningu se agues de moure de son puesto ni fos necessari embiari persona pera portarho, a tot lo que era menester axi en las murallas com fora de ellas en tot genero de cosas y en particular munisions y pertrets de guerra que en dir passa la paraula que vayan en tal puesto balas o aquella cosa, que arribaua orde dels que comendauan, esser menester, ab molt gran prestesa y arribaua.

En la occasio de esta inuassio de Monjuich com fossen, com ja se ha dit, pochs los que en la montanya estauan de guarnisio, los fonch forços demanar socorro als dedins ciutat, y considerant los que gouernauan de quanta importansia era embiarni, anauan tot souint regoneixent las murallas, y dels mosqueters que estauan en ellas ne prenian y llestauan los millors y los y embiauan, y tambe pera oposarse a la Caualleria que estaua al pla de Valldonsella ne treyan alguns y axi matex piquers pera que esquadronats y ajudats de la nostra Caualleria tinguessen lo millor que fos possible enfrenada la enemiga y no cam-

pejas a tot son abredrio y asso de fer exir mosqueters y piquers peral dit effecte fora dela ciutat, se ana fent en lo present die moltes voltas y tantas com se judica esser de conueniència perals bons progressos de las nostras armas, y de la oçassio se valgue per exir de la present ciutat Mr. Miquel Joan Magarola qui algun temps auia que feya lo offici de Regent la Real Cansellaria en lo present Principat y sos Comptats per mort del noble don Miguel Sala Regent la dita Real Cansellaria, pus auent estat den del dia del Corpus prop passat encubert y amagat dins la present ciutat, en aquest die de avuy a la mescla dels piquers y mosqueters que perals dits effectes exian de fora, hisque tambe ell ab una pica al coll vestit com li aparegue millor, pera encu-brir sa persona, y, posat en campanya, sen passa al enemich.

En aquest matex die al mati arriba en la present ciutat una nau y encontinent se sabe que era de Portugal y que aportaua un embaxador del Rey de Portugal perals deputats fentlos a saber la bona noua de sa coronassio y axi, no obstant los treballs ab que en la oçassio de dita vinguda se veyá y passaua la present ciutat, nos conegue en poc ni molt falta de cortesía y bona correspondencia amb dit embaxador; pus los deputats feren que molts cauallers ab cotxes acudissen al moll pera la desembarcacio y entrassen a la nau a darli la ben vinguda de sa part yl acompanyassen a casa don Phelip Vilana y Peguera ahont per compte de dits deputats y a gastos dela Generalitat se ospeda, y dit embaxador rebe a dits Cauallers ab molts grans cortesias y demostracions de agraiment a las que feya la Prouincia de alegria desa vinguda y a sa persona, y vehent den dela nau com actualment se peleaua en Monjuich y lo gran padrastró que era la dita montanya pera la present ciutat, y que si lo enemich sen feya Sor. perillaria molt la present ciutat, demana als cauallers quel auian exit a rebre si en lo forti de Monjuich y auia gent de reputasio y se li respongue que noy auia de que tenir cuidado, que estigues cert que primer moririan tots ans ques rendirian, y no fench possible per la oçassio ocorrent poder ans de dinar veurer als deputats y donarlos y explicarlos la embaxada, y axi apres de dinar, al qual li acistiren molts cauallers dels quel auian exit a rebre acompanyat dels matexos y altres ab cotxes, arriba a la casa de la deputacio, al qual hisqueren a rebre al cap de la escala dos oïdors y, ab moltes cortesias de una part y altra, lo entrauen en consistori ahont se feren molt grans cortesias y se li dona cadira dins del doser entre lo deputat ecclesiastich y militar y la porta del consistori estigue uberta pera tots y axi estana de personas de tots estaments que auian acudit a oir explicarli sa embaxada. Era lo dit embaxador ecclesiastich, empero no entra en consistori ab habit llarch; deyas don Inasi Mascarenhas, home de bona traça, y ab lo que parla dona senyals de ser ben entes, y la embaxada fench fer a saber a la Prouincia de part de son Rey sa noua coronasio, per lo que entenia sen auian de allegrar uniuersalment tots en ella, per la antigua correspondencia y

amistat que entre la Prouincia y Regne de Portugal y auia sempre hagut, la qual offeria en nom de son Rey guardar y renouar ab les majors veras y demostracions que li fos possible, allargant en aquest punt son discurs ab molt bon llenguatge y propietat de paraulas, y lo conclogue y remata ab molts offeriments que per part de son Rey feu a la Prouincia, y de la sua agrahi y estima en molt als deputats la honrra, agassajo y merse li auian fet, y que bes llansaua de veurer lo valor dels Cathalans, pus tenint demunt de ells un exercit tant copios y en jornada de tant gran inuasio que a vista de esta ciutat auia lo enemich fet, no sels auia conegut turbasio, pus ab tants grans veras y compliments se li hauia fet en tot merse y tanta que no sabia pogues ser major, encara que fos arribat en lo dia de major gust y contento pera esta ciutat, y que de tot ne faria llarga relasio a son Rey pera que a la medida de tantes obligacions, carregas la considerasio del desemenyo de elles, yls dona carta de crehensa de son Rey, la qual alli obriren y en presencia de tots la llegiren, la data de la qual era en Lisboa a 19 de Desembre de 1640; copia de la qual esta continuada en lo vol. — fol. —, comensa: *don Joaon por graça de deus etc*, y llegida la dita carta, lo deputat ecclesiastich li respongue ab molt regalades paraules, offerint per part de la Prouincia lo correspondrer a la merse que dit Rey li feya en recordarse y tenir memoria de ella y assegura que no li faltaria a la Prouincia lo tenirla per acudir a tot lo que fos de son Real seruey, y que pus de tant llarch temps se tractauen estas dos nacions com a jermans, de assi al dauant procuraria la nostra donarne ab obres las majors demostracions li seria possible, supplicant a sa Mag.^d los ne das moltes ocassions y que restaua lo concistori y tota la Prouincia ab molt gran sentiment de que sa vinguda y arribada a esta ciutat fos estada en aquesta tant atrebollada jornada pera ella, pus era forços que en moltas cosas se agues faltat en seruirlo y acudir a son regalo, y continuant esta platica passaren un bon rato fentse molts compliments y apres arribaren a parlar de las materias corrents de Cathalunya y Portugal, y dient dit embaxador que aquella matexa nit se auian de embarcar per portar orde de son Rey de passar a tota diligencia a veures ab sa Mag.^d christianissima y darli altra embaxada de part de son Rey y apres a Roma a darne altre a sa Santedat, se despedi dels deputats ab molt grans compliments y cortesias y ab la matexa serimonia fone acompanyat per los matexos dos oidors fins al cap de la escala y a la casa de don Phelip Vilana ab lo matex acompanyament de Cauallers y carroças ab que era vingut a la deputasio y al ferse de nit se embarca acompanyat fins a la vora del aigu de molts cauallers, content, alegre y regositjat de auerse trobat present a la victoria que en lo dia de avuy tingueren, de la qual com a jerma nostre y tant interessat en ella, volgue ans de embarcarse donarne las gracias a la glorif[os]a Sta. Eularia y axí ana a visitar y adorar las suas santas reliquias en sa capella.

Derrotat en lo die de vuy lo enemich, se retira en lo lloch de Sans ahont se posa en forma de batalla y obri trinxeras junt a una torra que es de Mr. Benet Mas. Los deputats, consellers y mestres de camp anauan en la nit rondant las murallas y regonexent com estauan recelosos de que lo enemich no las volues inuadir en la nit y las trobaren guarnidas ab gent dobla y encara mes tota ben armada y ab molt gran animo de pelear si lo enemich los ne daua occasio y en la montanya de Monjuich y auia passats de 8000 homens de guarnisio, que ja auia arribat molta gent del Valles y de parts de Lleuant molt animosa pera soccorrer la present ciutat, y estant donant lo nom que deuián ser entre las deu y onse de la nit, nostres batidors y postas donaren auís com lo gros del exercit y la Caualleria tornaua a muntar a Monjuich y encontinent comensa a tot rigor de tirar la artilleria y tothom se posa en orde de pelear y la Tomasa y demes campanas de totas las iglesias tocaren a rebato y per la ciutata naua la gent a empentas acudint tots a las murallas, baluarts y dressana y los demés volian exir fora a soccorrer Monjuich y foren mes de 2000 los quey hisqueren tots mosqueters y gent triada, y a no tancar prompte exit que foneh lo dit numero lo portal, no aguera restat ningu en ciutat; los de Monjuich com no sabían lo que passaua vehient disparar la artilleria y ab tant gran furia volian baxar pensant que lo enemich volia escalar las murallas com auian volgut fer en lo die lo forti de Monjuich pus alguns dels que arribaren fins ell aportauan escalatas y las volgueren arrimar per assaltarlo, a no resistirse be los de dins y axi pensauan que com allo nols auia rehexit volien empendrer en la nit lo escalar la ciutat pensant que las trobarien poc guarnidas y sens deffensa y que tota aurían carregat sobre Monjuich, empero com no sentiren tirar la mosqueteria y arcabuseria de las murallas, estigueren quedos aguardant de que passas la paraula del que era, com molt prest passa, y foneh que lo enemich tornaua a enuadir la montanya y tots se aprestaren per aguardarlo molt alentats en la pelea y feren per tota la muntanya molts fochs y se diuidiren per ella ab molt consert, y no foneh res sino que lo enemich se retiraua mes enlla del dit lloc enues lo Espitalet per la molta gent li faltaua y molta tambe quen tenia de nafrada y incomoditat gran de curarla y no menys de viures, pus als que restaren morts en la dita montanya los trobaren en las faltriqueras y en çarronets aportauan troços de pa sens leuadura y cuyts a las brasas y troços de bacallar y de cecina y alguns grans de arros.

En aquest mateix die a las onse de la nit arriba en la present ciutat lo Dr. mr. Pere Joan Rossell, conseller ters de ella, don Geroni Agullo y Rocaberti, ganfanoner de la bandera de Sta Eulalia acompanyats de mil mosqueters y dos tropas de Caualleria, los quals venien de Caldes de Montbuy ahont se auian retirat apres de entrat lo enemich en Martorell que foneh a 21 del corrent, y arribats en casa de la ciutat, dit don Geroni requeri a m.^o Lledo notari publich de la

present ciutat subrogat per indisposicio de m.^o Geroni Çabata, tambe notari publich de Barcelona, y notari racional de la casa de la present ciutat, que lleuas acte com restituiha a la ciutat lo pendo de la dita Sta que a ell per dita ciutat li foneh acomanat en 16 de Dezembre prop passat, com en dita jornada se ha dit, y per ser la hora que era y no estar los consellers en la dita casa, lo restituhí al dit conseller ters en nom de la ciutat pera que en tot temps constas que li era estat restituit.

Y per cosa digna de observança nos deu dexar de escriurer que no obstant la cruel inuasio que en lo die de avuy dona lo enemich a la montanya de Monjuich y perill tan gran com per raho de dita inuasio estava la present ciutat y tota la Prouincia, y ague en la ciutat molt gran quietut y sosiego, sens ques conegues turbasio en las cosas de ella, axi publicas com priuadas, ni la menor falta del mon, sino que tot corria son curs ordinari, en tant que en aquest die estigue lo banch ubert; y feu molt negoci, donant diners a quants y anaren, que no foren pochs, pus se feren en dit die moltes fulles de manual. Y de la victoria del die de avuy hisque carta noua en vers que esta en lo tom — fol —; comensa *A vos virgen* etc.

Diumenge 27 jener 1641

En aquest die a la matinada se tingue auís que lo enemich marchaua, y tement segona inuasio tothom estava vigilant, y tocadas les oracions se tingue auís que ab lo gros del exercit tornaua a Monjuich, y encontinent tocaren totas las campanas a rebato y tira valentment la artilleria; muntaren encontinent a Monjuich 6,000 homens forasters de socorro que al auís del que passaua en Monjuich auia acudit moltissima gent a socorrer esta ciutat com a mare de tota Cathaluña y posaren la gent, que en aquest die y agué de guarnisio en Monjuich 11000 infants y la caualleria tambe se posa en orde pera fer son offici; empero no enuesti sino que manifestament se veu que retiraua y no tingue mal parer perque auia acudit tanta gent a Barcelona que sols los quen veren ho pogueren creurer y si tant pochs los romperen lo cap, que podian aguardar de tanta multitut sino tota desdixta y final destruccio de ells majorment no tenint com ja se ha dit viures ni cami pera quels poguessen aguardar, pus se sabe que non auian fet preuensio per hauer tingut lo Marques de los Velez a fer esta facció de Monjuich ab viuia fe, segons se digue de que en inuadirlo lo tindria rendit y en lo punt batria la ciutat y ab bombas y altres inuensions de foch la destruiria, y que vent y experimentant los de dins estas desdixtas, encontinent se rendirian y estaria la conquista de Cathaluña conclosa y acabada. Tambe se entengue de que lo dit marques se refiaua de que sent la sua caualleria tant gran auia de causar terror a la nostra y que la faria retirar en acometrerla dins ciutat y que de

romania sen entraria tambe la sua, pus lo mesclarse era facil, com realment se mescla, empero nos retira la nostra sino que mesclada obra tot lo que li fench possible, com ja se ha dit; y axi matex se digue que lo marques de los Velez tenia esperanças que dins de ciutat y hauria turbasio de veures a sas portas un tant gran exercit, cosa que ningu si era vist, y axi, estarian mal auinguts los uns ab los altres y desta manera no cuidarian de sa deffensa y lo marques a son saluo faria son negoci. Mes se tingue per cert que lo marques se deuia refiar de que molts dels de dins sen passarian a ell y pendrian las armas en son fauor y contra la ciutat, y asso apoyauan ab lo que molts oyren de boca de un cabo baló quant se acabaua de morir en la dita montanya en lo die de ayr, pus fent sentiment de sa mort y acabar sos dies en esta refrega digue, una y moltes voltes: *adonde son los quatro mil hombres, adonde estan!*, senyals evidents de que entre ells auia corregut paraula de que dins y auia quilts aguardaua pera ajudarlos y ser traydors a sa patria, empero com eran tot quimeras, pariren lo que eran.

Munta en aquest die a Monjuich casi tota Barcelona a veurel tant ben fortificat axi materialment com formalment y no era poch lo contento que tots tenian de veurerho y tambe de que estigues la montanya tant sembrada de cadauers del enemich que en la derrota se eran examinats y aximatex de veurer tantas armas enemigas per terra, de las quals lo primer quey arribaua sen feya senyor, y lo Conseller en cap qui era lo Dr Joan Pere Fontanella, y lo deputat ecclesiastich ab las massas y insignias consulars dela Generalitat respectivament, muntaren tambe a regonexer la montanya a occasio de que lo marques de los Velez feu a saber als dos consistoris per un trompeta que en aquest die los enuia, com li faltauan dos nabots seus y axi que li fessen merse de manar regonexer los morts y trobar si, que per las senyas los daua seria facil descubrirlos, embiarlosy, y axi com fossen atrobats morts moit prop del fortinet de Monjuich, foren aportats a la casa de la Deputasio y alli foren amortallats y clauats ab sas caxas y manats de orde de dits dos consistoris posar en un carro y cubertas las caras de bayeta negra, ab atxes encesas aportar per hu dels verguers de la dita casa a la vila del Espitalet ahont lo dit Marques estaua ab los cabos mes principals de son exercit.

Dilluns 28 de jener 1641

En aquest die a las deu de la matinada hisque la nostra Canalleria ab molta infanteria a la saga del enemich pera darli alcans, y toparse ab ell, lo que no fench possible per auer ja fet molt cami y estar lluny.

En aquest matex die los deputats manaren en veu de publica crida per los llochs acostumats de la present ciutat notificar y fer a saber a

tots la deliberasio per ells y en son concistori, precehint conclusio de la junta de justicia de la Generalitat, feta contra lo noble don Joseph de Rocaberti si y com en ella se conte, copia de lo qual esta en lo tom — fol — continuada y comensa: *Ara ojats tot hom generalment* etc. y los consellers ne manaren fer contra del matex altra ab la qual oferian donar del arari de la ciutat mil lliures a qui donaria en ma dels consellers la persona del dit don Joseph de Rocaberti viu, y mort la meytat que son cincents lliuras y asso per las causas y rahons contingudes en la dita crida que esta continuada en lo dietari de casa la ciutat en jornada de vuy, y estan insinuadas en la dita crida per manament dels deputats feta y publicada en la present ciutat.

Dimats 29 Jener 1641

En aquest die tocadas les oracions vingue noua que lo enemich tornaua, y en lo punt se toca a rebato ys coronaren las murallas y hisque molta gent a Monjuich, pero al cap de una hora vingue auis de que no era veritat, pus la nostra caualleria y infanteria que estaua en campanya com en lo dia de ayr se ha dit yl anaua seguint tornaua poc a poc y asseguraua ques daua tanta pressa en retir[ar]sa a Tarragona que no sols veureli la cara [no] li era estat possible, pero ni per las espallas.

En aquest matex die se sabe que en la present ciutat com en la de Leyda a 26 del present y corrent mes y auia agut un moti y fonch segons se escrigue de la dita ciutat lo cas que en dita ciutat dit die a les quatre de la matinada correque veu que lo enemich que estaua en Fraga anaua marchant sobre la dita ciutat y que ja era al cap de la Orta y encontinent se toca a rebato y estigue dita ciutat rebolta; los homens acudiren a sos puestos y las donas cuydaren de desar y amagar lo bo y millor tenien en sas casas, entenent que pus era tant prop de la ciutat no tardaria molt en entrar dins de ella, y abesta alterasio estigueren fins a mitx die ques auerigua que noy auia cosa y axi se dona orde a que tothom sen tornas a sas casas, empero com per dita occasio se trobas lo poble ab les armes en les mans y a la matinada se agues dit que T. Sagarra doctor en medecina era exit de ciutat y auia pres lo cami pera St Hilari, monestir de monges bernardes no molt distant de la dita ciutat ahont ell tenia correspondensia ab una monja ques deya dona Catharina de Bolea, Aragonesa, jermana del Marques de Torres, la qual abans era estada en Çaragoça monja francisca y sen ana del monestir y estigue temps en França y despres arriba a ser monja del dit monestir, y per raho de dita correspondensia y tambe de tenir en companyia de la dita dona Catharina una filla sua, se estengue que lo dit metge y era anat, al que correque las nonas que lo enemich marchaua per la dita ciutat pera veurer si las podia traurer del dit monestir y aportarlas en part que estiguessen fora de perill,

determinaren y resolgueren molts del dit poble sobre lo mitx die de anar al dit monestir, y com de fet anaren amotinats a effecte de matar al metge y monja dient eran traydors, y en lo discurs del temps que passa auanthi y, arribats, en espallar portas pera entrar al dit monestir, lo tingue monsur de St Pol qui, com ja se ha dit en esta temporada se trobaba en Leyda acistint al deputat Real que gouernaua las armas de la Prouincia en aquellas parts y era molt volgut y amat y respectat lo dit monsur del poble, pera acudir y anar al dit monestir y ab sa auctoritat y respecte assossegat lo dit moti y procurar en saluar al dit metge y monja, ab qui lo dit monsur tenia correspondencia y parlaua, com de fet los salua ab son bon terme y prudencia y tambe ab lo costat li feren alguns dentes de monjas de dit monestir y entrassen en ciutat ahont estarien ab mes seguretat que en campanya rasa. Ab tot nos paraua de cercar al dit metje y monja; esta no trobaren pero al metge si del qual es cert que a no pendrel en lo punt a sa ma lo dit monsur ne agueran fet sent pesas la gent amotinada y pera detenirlos y repremir la colera los promete St Pol que li faria penjar en la plassa y que no li fessen dany algu y feyals cercar la monja per los puestos y parts que no era; la qual saluaren las monjas ab no poca trassa y manya que tingueren pera ferho, y fonch que tantost que tingueren olor de que anaua lo moti al dit monestir y al quey anauen, resolgueren de fer ajaurer en terra, com ho feren, en un oratori a la monja y totes les altres se li posaren damunt agenollades seruintlos ella de tarima y deyan misereres, y lo moti de quant en quant arribaua a la porta del dit aposento ahont se feya aquest ministeri y deyan a las monjas quels dasen la monja, que altrament los cremarian lo monestir y moltes regades encararen los mosquets a las personas que com se ha dit y auian acudit pera ajudar a les monjas, y altres que apres peral matex effecte y auian anat, que tots deyan eren traydors y que ells la anian amagada, y cansats de mes de quatre hores que asso dura, uns y altres al ultim portant al dit Sagarra [lo monsur de] St Pol, sen entraren tots en ciutat y tambe los del moti que eran mes de cinc cents acompanyant al dit Sagarra al qual pres lo aportauan en mitx lo dit monsur y lo paher darrer yl passaren per tota ciutat y asso fonch entre las quatre y las cinc de la tarda, y despres a las nou de la nit sen vingueren y entraren en ciutat totes las monjas y la dita dona Catharina sen ana a Arago que lay feu comboyar lo dit monsur, y lo dit Sagarra estigue en la preso cosa de quinze dies y despres li donaren llibertat y ana per ciutat com abans y sens cuydado algu, que axi donant lloch a la furia se mitigan y assossegan las cosas.

En aquest matex die aparegueren y assenyala Monjuich de ponent duas galeras y alguns bergantins, los quals, axi galeras com bergantins se aterren dalla la torra del cap del riu enues la Murta, y eran los bergantins quatre y en lo dit puesto donaren fondo y estigueren tots, bergantins y galeras surgits dos dies y una nit. Tingués per cert

que aportauan provisions als castellans pera sustentarse en Monjuich pensant aurian obrat los effectes que volian y auian intentat lo die 26 del corrent.

En aquest matex die aparegue en Bar.^a una decima sobre las cosas corrents, copia de la qual esta continuada en lo tom -fol- Comensa: *En Tortosa*, etz.

Dijous 31 jener 1641

En aquest die se digue una missa cantada ab molta musica en la capella de la gloriosa Sta Eulalia en acsio de gracies de la merse que Deu nos auia fet ab la victoria tant gran y miraculosa se auia alcansat en la montanya de Monjuich y pla de Bar.^a en 26 del corrent mes. Acistiren a dita missa los Consellers y deputats y estigueren tots assentats en banchs, los Consellers a la part del Euangeli y los deputats a la de la Epistola y al costat del Oydor Real un del concistori dels deputats. Estigue tambe acistint a la dita missa monsur de Sariñan mestre de camp de un regiment y apres de ell monsur de Playsis Besanson, y acabada la missa se canta *Te Deum laudamus* processionalment per dins la Seu y claustro, seguint la professo tots los sobredits, ço es, consellers, deputats y los dos monsur; y anauen en esta forma: un conseller y un deputat, lo conseller a la dreta, y molt gran multitut de personas de tots estaments perque y hague en aquest die molt gran concurs de ellas en la Seu, que reconegudas de tant singular fauor y benefici y acudiren pera darne repetidas gracies a Deu nostre Sor. y a la gloriosa Sta Eulalia.

En aquest matex die hisque en Bar.^a un paper estampat en quart exitatiu a la deusio dels Angels y molt en particular a la del glorios Arcangel St Miquel, lo qual esta continuat en lo tom -fol- Comensa: *En la historia Griega* etz. Conte algunas cosas devotas y de molt gran pietat ajustadas a la deusio ques deu tenir als sants Angels que continuament en nostron benefici obran tant y estan en continua vigilancia nostra encaminantnos y posantnos en lo camí de la virtut, medi pera alcansar la benauenturansa.

Diuendres primer de febrer 1641

En aquest die los deputats anauen concistorialment a la Capella del Palau de la Comptesa de Benauent, que vuy per confiscao feta dels bens del marques de los Veles a la Generalitat es de dita Generalitat, y alli oyren una missa cantada de gracies per la victoria de Monjuich y la qual se digue ab molta musica y ab la solemnitat ques acostuman fer los ofcis en dita capella, y acabada dita missa se canta *Te Deum laudamus* solemnament.

En aquest matex die, ja tart, arriba en la casa de la deputacio un jurat de la ciutat de Gerona y per ser a dita hora noy auia concistori

y sols si troba en dita casa lo deputat militar, al qual dit jurat digue com venia per cabo de un tercio auia fet la ciutat de Gerona pera soccorrer la present ciutat ab lo auis auia tingut de que lo enemich auia arribat a sas portas y inuadit la montanya de Monjuich, y que ell y dit tercio venian ab animo de perdre las vidas per la ciutat y Prouincia. Responguell dit deputat ab molts grans cortesias y estimantli molt semblants finesas fetas per dita ciutat en conseruacio de la Prouincia y esta ciutat, y que en lo endema, Deu volent, que estaria junt lo concistori podria tornar a la dita casa pera parlarli y explicarli los ordes portaua de sa ciutat, y a las horas se li diria lo que aparexeria podria fer ab son tercio en benefici de la Prouincia y present ciutat.

Dimats 5 de febrer 1641. — Proposicio feta als brassos

Molt Ill.^e Sor.

Per las deliberacions presas per V. S. a 16 y 23 de jener prop passat a las quals se aderi la Ciutat de Barcelona, aquesta Prouincia ha mudat de estat y noy ha en ella qui administre justicia per no poderla administrar los officials Reals, de hont naix que succehexen los desordes que se experimentan y impidexen que no se obra lo que conue per conseruasio de la Prouincia, y per occorrer adasso ha aparegut al consell de justicia y junta de trentasis persones, de que per ara fins que las cosas de la Prouincia prengan total assiento, se podria administrar en totas las ciutats, vilas y llochs Reals en nom de la Prouincia en aquesta forma: que aporte lo basto lo Conseller, Paher, Consol o jurat que ha acostumat faltant officials Reals a portarho, y en las parts ahont noy aura tal costum lo aporte aquell Conseller, Paher, Consol o jurat que la universitat elegira y que aquell elegesca los demes officials y ministros necessaris pera la administrasio de la justicia, los quals en nom de la Prouincia la administren, axi en lo ciuil com en lo criminal, sens que per ço resten alterats los priuilégis y consuetuts de las ciutats, vilas y llochs, ans restant aquells en sa força y valor, V. S. nos fara merse de manaro considerar y pendrerhi la resolusio que conue per benefici del present Principat y sos Comptats.

Resolusio. Que per quant ab los apuntaments de la proposicio nos prouehex a tots los casos necessaris, ans ne restan molt per prouehir, los quals si nos aduertian causarian cadaldia grans inconvenients majorment en la Ciutat de Barcelona hont may los Sors Consellers han aportat vara de justicia, lo que ab dita proposicio no esta apuntat ni aduertit, ni tampoc se prouehex serca dels recosos de criminal y appellacions de ciuil dels ordinaris y altres cosas sobre de que se deu precisament prouehir, y ara de prompte no es possible per quant se deu madurament ponderar, que per so los Sors Deputats sien seruits fer una junta particular de personas ben entesas y intensionadas, axi

de las que entran en brassos com de las que son de Consell de Cent, las quals fassau un paper de dits apuntaments, lo qual ponderat y fet, manara sa S. dels Sors deputats conuocar los presents brassos y llegir en aquells dits apuntaments pera que se puga pendrer en aquells la resolusio mes conuenient en seruey de Den nostre Sor y benefici de la Prouincia, y que la present resolusio se fassa a saber al sau consell de Cent.

E, disgregats los brassos, los deputats en execusio dels que ells auian resolt ab la demunt dita resolusio, procehiren a la nominasio de personas en numero dotse, quatre de cada estament, qui foren les infra escritas.

Per lo bras ecclesiastich

Don Jaume Meca, Abat de St Salvador de Brera (sic)
Lo D.^{or} Geroni Roig, Sagrista y Canonge de Barcelona
Lo D.^{or} Jaume Pla, Canonge de Gerona
Lo D.^{or} Francesch Puig, Canonge de Tortosa

Per lo bras militar

Francesch Xammar
Don Francesch Sala
Don Phelip Sorribes
Lo D.^{or} Gaspar Bernat de Sagarra

Per lo bras Real

Agusti Pexau
Galceran Nebot
Joseph Massana
Lo D.^{or} Jaume Borniach, Sindich de la ciutat de Balaguer.

Dimecres 6 de febrer 1641

En aquest die los deputats juntaren a las personas de la dalt escrit dotsena a las quals los proposaren la resolusio dels brassos del dia de air suplicantlos que attes lo contengut en ella fossen seruits discorrer y tractar la materia y posar per escrits los apuntaments necessaris y conuenients aserca de ella ajustantse en tot y conformantse a la intensio y mente dels brassos y axi matex fossen seruits continuar lo juntarse cada die fins a tenir la cosa entallada y posada en tant bon punt y orde, que poguessen reportar als brassos tot so que aurian anat treballant y apuntant peral bon assert en la administrasio de la justicia en tota la Prouincia, y la dita dotsena, oida la dita propositio a ella per los deputats feta, respóngue que estaua prompta pera fer tot lo que los deputats en nom dels brassos li representauan, y en aquesta conformitat encontinent comensaren a discorrer sobre la materia y no

pararen, tenint pera dasso algunas juntas fins a posarla en estat que poguessen reportarla los deputats en brassos.

Dijous 7 de febrer 1641

En aquest die se feu y celebra en la Seu de la present ciutat de Barcelona aniuersari general molt solemne ab musica de cant y orgue per las ánimas dels nostres que moriren en la pelea de Monjuich a 26 del passat, acistirenhi los consellers y deputats, estant los consellers a la part de euangeli y los deputats a la de la epistola, ys ferén a la fi las absoltas acostumadas.

En aquest matex die era lo present any lo dijous llarder, empero en ell noy agué en la present Ciutat demostrasio alguna publica de serho, per no auerhi per los carrers masqueras, bullicia ni cosa altra alguna de dijous llarder y carnestoltas com los altres anys en semblant jornada era acostumat per auerho prohibit y vedat la ciutat ab deliberasio feta per lo saui consell de cent com en la jornada seguent se dira.

Diuenbres 8 de febrer 1641

En aquest die, un poch abans de mitx die, la Seu ab la campana vedada feu senyal de tocar a aniuersari general solemne celebrador lo endema que sera disapte y fonch de assò la occasio que lo saui consell de cent, attes las desditxas y treballs en que estaua posada Cathalunya y merces grans nos feya Deu nostre Sor en que no fossen majors y se anassen de cadaldia augmentant y a medida dels desitxs ne tenia lo enemich, com fora estat y en particular per esta ciutat, metropolis de tota la Prouincia en lo tempóral, si lo enemich fos exit victorios de la empresa y inuasio que lo die de 26. del passat auia intentat fer en la montanya de Monjuich, prohibi y veda ab deliberasio per ell los dias atras feta, no sols peral present any sino perals demes y pera sempre las masqueras, balls per los carrers y publichs y tota altra cosa que fos de carnestoltes y se auia acostumat fer en semblant temps en la present ciutat, confiant que pus ella procuraua per aquest cami y ab aquest medi [extirpar ?] tantas vanitats y occasions de offensas ques podia temer se feyan a Deu ab la extraordinaria bullicia y folgansa per tot lo mon sonada quey auia en dit temps quiscun any en la present ciutat, y acudia molt de veras al medi de las oracions, pregarias suffragis y altres deuocions, tambe sa diuina magestat continuaria en fernos merces, y juntament delibera que los dies del disapte, dilluns y dimats de carnestoltes se fes y celebra en quiscun de ells a gastos de la ciutat un aniuersari general solemne a cant de orgue ab sas absoltes per les animes del purgatori y que a ell acistessen los consellers ab les gramalles de dol y vestas lugubres, a ells se tocas en la forma acostumada que es lo die abans al mitx die totes les campanes fent un toch

y apres de auer fet senyal a completes altres, y tocadés les oracions a hora ques diu de vella altre y en lo endema que sera lo die en que se ha de dir lo aniuersari, apres de auer tocat a prima altre y apres al temps de fer les absoltes lo ultim que ab tots son sinc; y axi en execusio de dita deliberasio, se toca en lo die de avuy al primer de dits aniuersaris celebrador en lo die de dema que sera disapte 9 del corrent y se fa nota y adverteix que si be en aquest matex die y al mitx die totas las parrochias de la present ciutat tocan a morts cada any, empero axo no es per compte de la ciutat sino que es per rabo de una fundacio que alguns anys fa feu de un aniuersari pera les animes, celebrador tots anys en totas las parrochias de la present ciutat en lo die del disapte de Carnestoltes, un Canonge de Pons iglesia collegiata en lo bisbat de Urgell anomenat N. Carnicer, lo qual residí molt temps en esta ciutat y seruia de Capella a las monjas de Sta Clara del orde de St Benet.

Disapte 9. de febrer 1641

En aquest die se celebra en la Seu de la present ciutat lo aniuersari de que se fa mensio en la diada de ayr, is feu ab molta solemnitat acistint en ell los consellers ab les gramalles de dol y en lo trast quey ha del cor a la capella de la gloriosa sancta Eulalia se posa una grada de alsada de quatre pams, poch mes o manco, entoldada ab una tela blanca y desobre de dita grada o tarima estaua un tumol, lo qual tenia una tela blanca damunt y despres un drap de vellut negre ab un galo per lo entorn que cobria la dita tela, empero se veyia perço que la tela arribaua fins baix del tumol y lo drap de vellut que estaua damunt la dita tela noy arribaua, y axi sen veyia de la blanca mes de una ma com en semblants tumols quant si posà baix del drap que esta damunt tela blanca se acostuma. Diques lo aniuersari ab molta solemnitat y cantoria de cant de orgue y axi matex las absoltes y de la matexa manera se feu en los altres dos dies del dilluns y dimats subsegüents, sens quey agues cosa particular y per lo tant en ells nos dira.

Diumenge 10. de febrer de 1641

Proposicio feta als brassos. Molt Ill^e Sor. Las personas de la junta anomenadas en virtut de la resolusió presa per V. S. en 5 del corrent han fet y treballat un paper ques llegira a V. S. a qui suplicam que sobre lo contengut en ell nos fassa merse aconsellarnos lo que deuem fer, que ab lo madur parer y assertat de V. S. confiam assertar en la execusio a major seruey de Deu y benefici de la Prouincia.

Lo paper mencionat en la damunt escrita proposicio feta per los deputats als brassos y immediatament apres de ella llegida en ells eo copia de ell, esta escrita y continuada en lo vol.— fol— comensa: *Molt Ill^e Sor. Las personas de la junta anomenadas, etc.*

Resolusio. Que lo paper que ses llegit aserca de la administrasio de la justicia, apar be, ab que en lo cap que parla dels qui han de aportar las varas si acas se troba que los Consellers, jurats, consols o Pahers, per sa molta edat o malaltia, no pugan exercir be los officis, en tal cas ellegescan y promptament anomenen una persona apta y idonea peral sobredit, y que en respecte dels Cauallers y gaudints de priuilegi militar, la captura sia del ordinari y axi matex lo fer lo proces, si no se euoca la causa y en tot cas que se haja de fer la causa a dalgu dels sobredits, no la fassan los ordinaris sino los Sors. deputats y que se constituescan quatre Prebosts que diuidits per Cathalunya ab competent numero de caualls pugan mes prest acudir y fer acistencia de justicia per la bona administrasio y execusio de ella.

Y per quant conforme Constitusions de Cathaluña lo actitar los processos axi ciuils com criminals toca al collegi dels notaris Reals las quals Constitusions es just que en lo cas present se obseruen, que perço per dit effecte se valega de dits notaris com sen valia la Regia cort, y que pera que aquestes cosas tingan lo bon exit ques desitja, se manen fer cridas rigurosas ab promesa de premis y castichs respectivament contra los delinquents com millor aparexera conuenir, y en particular contra aquellas personas que se aualotaran contra algu que diga esser traydor sensa esserho, y aximateg contra aquells ques prouara quen son y posats en ma de justicia sen donara plena proua de semblants delictes y que sa S. dels Sors. deputats se seruesca embiar embaxada als Sors. Consellers pera que sien seruits juntar dema lo sauí consell de cent, al qual ab embaxada solemne se li done noticia de la deliberasio dels presents brassos ates que las materias demanan tota pressa y que en la dita embaxada se li represente la necessitat quey ha en aquesta Ciutat y vegueria de Prebost y aximateg se intime als Bisbes, Abats, Barons, Cauallers, Syndichs dels Capitols, Ciutats, vilas y llochs, notificantlos ab bonas penas que dins tants dies compareguen en los presents brassos y que passats aquells, dits Sors. deputats ne donen raho als presents brassos pera que a les hores se puga aconsellar lo que deuen fer y que los syndichs ques troban presents en los presents brassos, digan quina resposta tenen de sos principals aserca del ques resolgue en 23. del passat.

En aquest matex die lo magnífich m^o Joachim de Mallá aduocat fiscal del General en companyia del magnífich m.^r Francesch Vidal, altre dels Assessors del dit General y de Monserrat Albia, verguer de la casa de la Deputasio, y de Miquel Marques, notari en nom y com a substitut de Antoni Joan Fita, escriua major del General, de Joan Oliver, manya del General, tots personalment constituïts en la porta major de la casa del Rational Real, cituada en lo cap de la plassa del Rey de la present ciutat, dit magnífic aduocat fiscal en presensia dels sobredits, posant en execusio lo orde a ell donat per los molts Ill.^{ls} deputats ab vot y parer de la junta de justicia, mana al dit manya clauas

en las portas de la casa del dit Racional dos forrellats o cadenats que aportaua y en sas mans tenia, a fi y effecte de que ningú pogues obrir ditas portas sino ab expres orde de dits deputats y junta de justicia, lo qual manya encontinent obehint dit orde, los hi claua, los quals clauats, foren tancats en clau y donadas y lliuradas las claus a dit aduocat fiscal, lo qual requeri al sobredit notari lleuas acte de les ditas cosas y diligencias per ell fetas ab raho de tenir ben tancadas las ditas portas y per consequent la dita casa, prenent per testimonis a Onofre Coromines, mercader de la present ciutat y Francesch Mico, notari, tambe Ciutada de Barcelona, y encontinent fet, los sobredits tots junts se conferiren en lo Palau de la Inquisicio y constituits dauant la porta del Archiu Real que esta en lo dit Palau trobantla tancada, lo dit Aduocat fiscal requeri al matex maña clauas una planxa de ferro que aportaua, al encontre del forat del pany per hont se obri dita porta, lo qual obehint dit orde, lay claua encontinent ab quatre claus, y asso a fi y effecte de que ningú sens expres orde y llicencia dels deputats y junta de justicia y pogues entrar; ho mana fer dit Aduocat fiscal.

Aquest die era en lo present any lo diumenge de Carnestoltes, empero en ell y los restants dos subsegüents dies noy hagué masqueras, balls, bullicia ni cosa que fos de Carnestoltes per lo que se ha dit en jornada de 8. del corrent.

En aquest matex die reberen los deputats, lloasio, approbasio y en quant fos menester confirmasio de sa Mag^d dels pactes y capitulacions que entre sa Mag^d de una y la Prouincia de altra eran estats fets, tractats y concordats en raho del auxili axi de Cavalleria con infanteria que sa Mag^d auia de donar a la Prouincia de que se ha fet mensio en lo present dietari en 16. de Dezembre prop passat; la qual llohassio, approbasio y confirmacio era y estaua escrita en pergami, despedida en sa deguda forma, firmada de sa Real ma, referendada per son Secretari y tenia son Real sagell impendent, la data de la qual era en S. German de Layha a 12. de jener prop passat, la qual manaren los deputats cosir ab lo paper ahont estauan escrits y continuats dits pactes y capitulacions per ditas parts fets, tractats y concordats, los quals ja en 16. de Dezembre prop passat en nom de sa Mag^d mosson de Espenan y de Playsis tenint pera dasso bastant poder, auian, com en dita jornada se ha dit, fèrmat y son los que en jornada de 28 de Octubre prop passat se troban en lo present dietari escrits y continuats, y axi matex manaren los deputats que los dits papers ab la sobredita llohassio y approbasio cosits, fossen tancats, recondits y posats dins del archiu de la casa de la deputacio y dins lo armari ahont esta recondit y tancat lo llibre vulgarment dit de la anima, pera que en son cas, lloch y temps se troben.

Per la còpia

E. MOLINÉ Y BRASÉS.

(Continuarà)